

DE FØRSTE BEBOERNE I FROSTVIKEN KOM FRA LEIRBAKKEN

Det er vel en kjent sak at de første som bosatte seg og ryddet seg gård i Frostviken kom fra Norge og Lierne. Det finnes mye litteratur om dette temaet med mange forskjellige forfattere. En Frans de Brun er antagelig hovedkilden til mye av det en kan lese om libygger som slo seg ned i Frostviken på 1700-tallet. I Frostvikens kyrkoarkiv finnes det et håndskrevet manuskript etter ham «*Frostviksbor och Frostviksbyar*» fra 1928. Dette er en detaljert oversikt over alle familier med etterkommere i Frostviken fra 1750 til 1900. Frans de Brun, født 1866, død 1930, var en svensk matematiker og lokalhistoriker.

Ved å gå gjennom tilgjengelig materiell ser en at det forekommer en del feil og unøyaktigheter. Så da gjelder det å finne ut hva som er fakta, og hva som er gjetninger. Men en må kunne anta at det som står i manuskriptet til Frans de Brun er pålitelig. Grunnlaget for det han har skrevet er hentet fra kyrkobøkerna (ministerialböcker) i kyrkoarkivet i Frostviken. På den norske siden finnes det ikke kirkebøker for første del av 1700-tallet da Lierne hørte til Snåsa prestegjeld. Men slektsforskeren Helge Øi har gått gjennom tilgjengelige dødsbooppgjør etter flere libygger som har etterkommere i Frostviken. I disse arveoppgjørene får en mye nyttig informasjon om slektninger og alder på dem. Men også i skifteprotokollene er det dessverre en del feil og mangler.

I boka «*Ur Frostviksfjällens skuggor*» er det mye stoff å hente om de første nybyggerne i Frostviken. Mye av opplysningene har forfatterne hentet fra «*Jordböckerna för Jämtland*» og en «*Avsytning*» som flere «*synesmän*» gjennomførte i 1764. En del stoff om de første nybyggerne i Frostviken finner vi også i boka «*Bebyggelse och folkliv i det gamla Frostviken*» av den kjente historieforskeren Levi Johansson. I boka blir det vist til en framstilling som Frans de Brun publiserte i «*Fornvårdaren*» i 1923. Videre finnes det flere artikler av snåsningen Gunnar Skavlan, bl.a. heftet «*Litt om Pionerene i Frostviken*». Helge Øi har skrevet flere «memorandum» om libygger som er stamfedre til de første beboerne i Frostviken. Videre finner vi stoff om libygger som flyttet til Frostviken i *Bygdebok for Lierne, bind II og Gårdshistorie Nordli, Bind III*.

For å få oversikt over hvem som var de første rydningsmenn i Frostviken, og hvor de kom fra, er det greiest å ta utgangspunkt i det en finner i svenske bøker og skrifter. Når libyggene ble innskrevet i manntallet i Sverige, ble navnene «forsvensket». Det gjelder særlig fornavn.

- Arnt/Arent → Aron
- Ole → Olof
- Peder → Pär/Per
- Jørgen → Jörn
- Jens → Jöns
- Marit → Märeta/Märet
- Paul → Pål

I det etterfølgende er det brukt både svensk og norsk stavemåte på samme person, avhengig av hvor opplysningene er hentet fra.

Boka «*Ur Frostviksfjällens skuggor*» har 9 forfattere. Fremst i boka står det: «*Ett teams hembygdsforskning åren 1983-1984*» uten at det alltid er oppgitt hvilke kilder som er brukt.

Men i avsnittene om «*Gamle Frostviken*» og «*De sex första nybyggarna i Frostviken*» står det «*Enligt de Brun*». Fra avsnittet «*Stammar och släkten*» siteres:

"Per Jörnsen, Skjolbreid, Norge, kan betraktas som grundstamfader till många av Frostvikens nybyggare. Han var född i 1655, var gift 3 gånger och hade 24 barn."

Denne Per Jörnsen er Peder Jørgensen Skjelbred. At han hadde 24 barn synes noe overdrevet. Helge Øi har gått gjennom en rekke skiftedokumenter etter ham og kona og avdøde barn. For avdøde som ikke har livsarvinger er det søsknene som er oppført som arveberettiget. På den måten har Helge Øi kommet fram til at barneflokket besto av 16 søsken som vokste opp. Det kan godt være at det var flere barn, men at disse døde i ung alder, og derfor ikke er med i noe arveoppgjør. Det står flere steder at han var gift 3 ganger. Men Helge Øi har funnet ut at han hadde 4 forskjellige kull med hhv. 3, 2, 10 og 1 barn.

I bygdebok for Lierne, Gårdshistorie Nordli, står det at Peder Jørgensen var enkemann da han kom til Skjelbred. Hva hans avdøde kone hette er ukjent. Det er også ukjent hvor han kom fra, men ifølge Gunnar Skavlan ble han bruker på Skjelbred senest 1690. Som fødselsår opereres det både med 1655, 1660 og 1665 i forskjellige skrifter. Ifølge opplysninger, som Helge Øi har hentet fra Inderøy skifteprotokoll, ble Peder gift andre gang med Berit Einarsdatter. Hun var trolig datter til Einar Brønnilsen, som er den første kjente brukeren på Skjelbred. Peder Jørgensen døde i 1739. Det er antydning at han kunne ha bortimot 100 etterkommere da han døde.

De 6 første innbyggerne i Frostviken er spesielt omtalt både i boka «*Ur Frostviksfjällens Skuggor*» og i «*Bebyggelse och Folkeliv i gamle Frostviken*». Opplysningene stammer stort sett fra en «*syningsnämnd*» som besøkte alle nybrukene i 1764. Syningsmennene hadde fått i oppdrag fra «*Lands höfdingen i Wäster Norrlands Lähn*» å kartlegge de «*nybygges ställen*», som etter grensefastsettinga i 1751 var kommet på svensk side».¹

I protokollen «*Nybyggesprotokoll*», datert 17., 18. og 19. oktober 1764, er både beboere, bygninger, buskap og jordsmonn nøyaktig beskrevet. I protokollen står det også hvor lenge nybyggeren har bodd på bruket, og derav kan man beregne når han slo seg ned der. Det er bare delvis oppgitt hvorfra i Lierne nybyggeren og kona kom. Men vi vet at alle de 6 første familiene kom fra Nordli. Dette går tydelig fram i boka til Levi Johansson.

Første åbon

Som første «åbon» (nybygger) er nevnt Jon Olofsson, født 1707, fra Leirbakken. Foreldre er Olle Paulsen Leerbakk og Elen Jonsdatter. I skifteprotokollen etter Olle Paulsens død i 1738 står det bl.a.: «*Enken Elen Jonsdatter og deres udi ægteskapet til sammen avlede 10 børn: Povel Olsen myndig, Joen Olsen myndig, Lars Olsen myndig, Hans Olsen 18 år, Niels Olsen 16 år, Joen Olsen den yngre 14 år, Peder Olsen 12 år, Elen Olsdatter gift med Jens Arentzen Bratland, Berithe Olsdatter gift med Ole Joensen Sandvig, Marita Olsdatter.*» Det var altså en Joen den eldre og en Joen den yngre i barneflokket.

I bygdebok for Lierne, Gårdshistorie Nordli, står det at Olle Paulsen var enkemann, men ble senere gift med Anna Fredriksdatter, som sannsynligvis var datter av Fredrik Fredriksen. Dette

¹ De som begynte som rydningsmenn før 1751 var nok sikre på at de ryddet jord på norsk grunn.

er noe usikkert, for i skifteoppjøret etter Olle Paulsen står det at han hadde 10 barn med Elen Jonsdatter. Og det er ikke noe som tyder på at han hadde vært gift med noen andre. Denne Fredrik var den første som fikk bygsel på rydningsplassen Lærback i 1693. Hvor det ble av ham, eller om han døde tidlig, er ukjent. Olle Paulsen fikk sin «bøxelseddel» i 1700.

I bygdeboka er det oppført en sønn til Olle Paulsen, Jon Olsen Leerbakk, født 1710, og at det var han som overtok gården Leirbakken. En skulle kunne gå ut fra at det er Jon Olsen den eldre som er odelsgutt og neste eier av Leirbakken. Når en studerer og sammenligner alt som er skrevet om nybyggeren Jon Olofsson, finner en det overveiende sannsynlig at det er Jon d.e. som var rydningsmann i Frostviken, og Jon d.y. som overtok gården. Det er nevnt enkelte steder at det var de to eldste brødrene som begynte som rydningsmenn i Frostviken.

Ludvig Benum skriver i «*Då Frostvika hørde til Overhalla*» at nordmannen Jon Olofsson slo seg ned i Frostviken ved Kvarnbergsvatnet i 1750. Han var da 43 år og kona Susanna Pedersdatter Skjelbred var sju år yngre. Hun var datter til ovennevnte Per Jörnson.

I «*Nybyggesprotokollen*» fra 1764 står det at Jon Olofsson og kona Susanna Persdotter har bodd på gården Frostviken (Frostviksbränna) i 14 år. Også de Brun skriver: «*I Frostviken grundade Jon Olofsson sitt nybygge i 1750.*» Han skriver også at Jon Olofsson var født i 1710. Men i protokollen til den norske grensekommisjonen 1742 står det om det 16. vitne; «*Joen Olsen Føed paa dend Gaard Leerbachen i Nordre Finlijes Annex af Bønder Forælder, 28 aar gammel gift, har Ett barn*».

Andra åbon

Den andre nybyggeren het Ivar Jönsson, født 1720. Ifølge Gunnar Skavlan i «*Litt om Pionerene i Frostviken*» het foreldrene Jens Arntsen Bratland og Elen Olsdatter fra Leirbakken. Elen Olsdatter var datter til Olle Paulsen, og således søster til Jon og Paul Olsen. Ivar var gift første gang med Beret Jakobsdatter, født 1729. Foreldrene til Beret var Jakob Jonsen Bratland (fra den andre gården på Bratland) og Birgitte Jonsdatter. Ivar og Beret ryddet seg også gård i Frostviken (Frostviksbränna).

Tredje åbon

Den tredje nybyggeren, som ble registrert, var Hans Eriksson Kvemo, født 1731. Han bodde på et bruk i Björkvattnet i 1764. Han var gift med Lisbet Pärsdotter, født 1704. Hun var datter til Per Jörnson, og ekteskapet med Hans Eriksson var hennes andre. Hun hadde med seg to døtre (Elin Pålsdotter og Marete Pålsdotter) og en sønn (Olof Pålsdotter). Faren het Paul Olofsson og kom fra Leirbakken. Han var bror til før nevnte Jon Olofsson i Frostviksbränna. I booppjøret etter Olle Paulsen Lerbak i 1738 er Paul oppført som et av 10 barn, 31 år gammel. Han er da født rundt 1707.

I 1764 hadde Hans Eriksson bodd på bruket i Björkvattnet i 10 år. Så det kan tyde på at han overtok både gård og gårdkjerring etter at Paul Olsen døde. Men det er usikkert om det var Paul Olsson som startet med nybruket i Björkvattnet i og med at han holdt til ved Kvarnbergsvatnet rundt 1742. Grunnen til at Hans Eriksson er oppført med Kvemo som etternavn, er at han kjøpte gården Kvemo Østre i 1774.

Både Paul og Jon Olsen var innkalt som vitner i den norske grensekommisjonens eksaminasjon i 1742. I protokollen står det at begge to var nybyggere ved «Frostviigs-vandet» og hadde samme adresse. De hadde begynt som rydningsmenn to år tidligere. I forbindelse med en gjennomgang av alle de 6 gårdene i Nordli står det til slutt i protokollen: «*Disse ere alle gaardene i Norder-Finlje, foruden 2de Nybyggere, Som for nyeligen har needSatt Sig ved Frostviigvandets Nordvæstlige Ende.*»

I protokollen til den svenske grensekommisjonen fra 1743 står det at en Olof Andersson fortalte at "*2 norska karler ifrån Lerbacken åhr 1737 eller 1738 begynte å opparbeide seg hemman uti Frostviigen vid Qwarnbergs Siön och vatten.*" Så det er ganske klart at koloniseringa av Frostviken begynte ganske mange år før 1750.

Fjerde åbon

Den fjerde nybyggeren er benevnt som «*änkan Märeta Andersdotter*», født rundt 1720. Foreldrene hennes var Anders Jørgensen Neset og Birgithe Olsdatter. Hun var enke etter Hans Olsen Leirbakken, født rundt 1720. Ifølge Snåsas kirkebok giftet Hans Olsen seg med pige Marit Andersdatter Neset i 1752. Han døde bare noen år etter at de giftet seg. Hans er også nevnt i booppgjøret etter Olle Paulsen Leirbakken i 1738. Da var han 18 år. Märeta og Hans Olsson begynte som nybrukere i Viken i 1754 ifølge «*Nybyggesprotokollen*» fra 1764.

Femte åbon

Som femte nybygger er oppført Aron Jönsson («*i Nordli kallad Arent Jensen*»), født 1732. Han var bror til Ivar Jönsson i Frostviksbränna. Han og kona, Brita Andersdotter, født 1737, ryddet seg gård i Björkvattnet i 1755. Foreldrene til Aron var Jens Arntsen Bratland og Elen Olsdatter fra Leirbakken. Foreldrene til Brita var Anders Jørgensen Neset, født 1691, og Birgitte Olsdatter, født 1699. Altså var Brita Andersdotter og Märeta Andersdotter søsken.

Sjette åbon

Frostvikens sjette nybygger var Pär Olofsson, født 1726. Frans de Brun skriver bare at han kom fra Norge, men det er ganske sikkert at også han kom fra Leirbakken. Olle Paulsens yngste sønn het Peder og var 11 år ved skifte etter faren i 1738. Kona het Beret Fredriksdotter, født 1742, og hun var barnebarn til Per Jørnsen. Ifølge «*Nybyggesprotokollen*» ryddet de seg gård i Moen i 1762.

Dette var de 6 første nybyggerne i Frostviken, som alle hadde en eller annen tilknytning til Nordli. Det er skrevet mye om at mange av de som bosatte seg i Frostviken stammet fra Skjelbredgrenda med Per Jørnsen som stamfader. Og det er utvilsomt riktig, men dette gjelder først og fremst kvinnene. Av de 6 første parene som bosatte seg ved Kvarnbergsvattnet og Björkvattnet kan en sannsynliggjøre at alle mennene har aner fra Leirbakken, og har Olle Paulsen Lerbakk som stamfader.

Olle Paulsen kom antagelig fra Inderdalen i Sørli, hvor faren, Powel Larsen kom flyttende fra Hammerdal i Sverige i 1682. I Bygdebok for Lierne, Gårdshistorie Sørli, Bind IV, står det at han hadde to barn, Lars og Sara. Videre står det at sønnen Lars Paulsen fikk bøxel i 1711 på «*en plats Inderdal i Søndre Findlie, som opptagits av leilendingen Paul Larsen for 18 aar siden.*»

Sara Paulsdatter ble gift med Joen Nilsen på Jule. De hadde ingen barn. Lars ble gift med Ane Tølløvsdatter fra Snåsa. De hadde 4 barn. Benny Arvasli har lagt ned et kjempearbeid og laget en fullstendig oversikt over alle etterkommerne til Lars og Ane. Kompendiet var ferdig i 1992 og heter «Inderdalslekta i 300 år».

Helge Øi mener at Lars Paulsen hadde to brødre som også fikk bøxel på hver sin plass, nemlig Peder Paulsen i Kvelia i 1693 og Olle Paulsen i Leirbakken i 1700. At det var en forbindelse mellom gårdene Inderdalen, Jule og Leirbakken kan vi se av at både Olle Paulsen og sønnene Jon d.e. og Jon d.y. er oppført som formyndere for umyndige barn i booppgjør etter avdøde på gårdene Inderdalen og Jule.

Ved Jormvattnet fans det to nybyggere i 1768, Olof Jakobsson, født 1725, og Olof Olofsson. I en «Skrivelse» fra nevnte syningsmenn står det at «*Norska män Ifar Jönsson i Frost wiken och Olof Jonsson från Åndsand i Snåsa gåld utstedt lägenhet til et tunnelands nybygge vid Jorm wattnet.* I boka «*Ur Frostviksfjällens Skuggor*» står det at de begynte kolonisasjonsarbeidet i 1765. Olof Jonsson døde, og det er usikkert om Ivar Jönsson noen gang flyttet fra Frostviksbränna til Jorm. I Ifølge Levi Johansson var Olof Jakobsson svoger til Ivar Jönsson altså bror til Ivars kone, Beret Jakobsdotter. Hvor Olof Olsson kom fra er ukjent.

Til sist i boka "*Ur Frostviksfjällens skuggor*" i avsnittet om de første «åbon» står det: «*Man kan förmoda att både Fredriksöner, Pålsöner, Olofsöner og Jonssöner som senare blev nybyggare inom Frostvikens blivande kommunegränser, var ättlingar av denne stora släkt. Har således i stort befolkat Sveriges yngste provins.*»

Fra boka «*Bebyggelse och folkeliv i gamla Frostviken*» av Levi Johansson siteres fra Kap. II: "*Från denna första koloni inflyttade normänn härstammar den övervägande delen av Frostvikens nuvarande befolkning. Ända tills i slutet av 1800-talet voro frotsviksborna i övre delen av socknen i det närmaste rasrena normänn och deras språk "lidmålet", en mykkt ålderdomlig norsk dialekt, som ännu talas ganska allmänt men er starkt uppblandad och förvanskad.*"

Kilder:

Team med 9 forfattere: *Ur Frostviksfjällens skuggor*

Levi Johansson: *Bebyggelse och folkliv i gamla Frostviken*

Frans de Brun: *Frostviksbor och Frotsviksbyar*

Frans de Brun: *Fornvårdaren*

Gunnar Skavland: *Litt om Pionerene i Frostviken*

Lierne kommune: *Bygdebok II*

Lierne kommune: *Bygdebok III, Gårdshistorie Nordli*

Lierne kommune: *Bygdebok IV Gårdshistorie Sørli*

Helge Øi: *Daniel Pedersen Jule 1689 - 1757*

Helge Øi: *Peder Jørgensen Skjelbred og hans etterkommere*

Helge Øi: *Brynild Einarsen Totsås og hans etterfølgere*

Ludvig Benum: *Då Frostvika høyrde til Overhalla og Valsjøen til Sørli*